

شناسایی عوامل مؤثر بر ارتباط والدین - معلم باهدف اجرای برنامه درسی مقطع ابتدایی: مطالعه پدیدارشناسی

محمد علی پور^۱ | محسن آیتی^۲ | محمدعلی رستمی نژاد^۳ | فرهاد سراجی^۴ ID

۷۱

سال بیستم
تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۰۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۲/۰۱

صص: ۱۸۷-۲۰۷

شاپا چاپ: ۲۶۴۵-۴۹۵۵

الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۶۹

چکیده

ارتباط معلم- والدین یکی از انواع ارتباط باهدف اجرای برنامه درسی در نظام تعلیم و تربیت است و عواملی بر این ارتباط مؤثر هستند. این مطالعه باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم باهدف اجرای برنامه درسی مقطع ابتدایی از دیدگاه معلمان و والدین انجام شده و با روش تحقیق کیفی از نوع پدیدارشناسی توصیفی به شناسایی این عوامل پرداخته است. مشارکت کنندگان در پژوهش ۱۵ معلم و ۱۰ والدین از دبستان‌های شهر بیرجند بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند و در مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته شرکت کردند. نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه داشت. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش تحلیل کلایزی استفاده شد. یافته‌های حاصل از تجارب زیسته معلمان و والدین در خصوص عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم در ۷ مضمون اصلی شرایط زمانی و مکانی، سن و جنسیت، وضعیت علمی، اقتصادی و اجتماعی، فقدان روحیه مطالبه‌گری و انتقادی سازنده، باورها و انگیزه‌های ارتباطی، محل تحصیل و نوع مدرسه، شایستگی‌ها و مهارت‌های ارتباطی طبقه‌بندی شد. به‌طور کلی یافته‌ها که عوامل متعددی مرتبط با معلمان و والدین بر ارتباط بین آن‌ها تأثیرگذار است که برخی از عوامل مرتبط با ویژگی‌های شخصی افراد و همچنین شرایط اقتصادی، اجتماعی و علمی آن‌ها است.

کلیدواژه‌ها: ارتباط، برنامه درسی، والدین، معلم، مقطع ابتدایی، پدیدارشناسی.

۱- نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران.

m.alipour@birjand.ac.ir

۲- دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران.

۳- دانشیار، تکنولوژی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، ایران

۴- استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، ایران.

استناد: علی پور، محمد؛ آیتی، محسن؛ رستمی نژاد، محمدعلی؛ سراجی، فرهاد. (۱۴۰۴). شناسایی عوامل مؤثر بر ارتباط والدین- معلم با هدف اجرای برنامه درسی مقطع ابتدایی: مطالعه پدیدارشناسی؛ فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده، ۲۰(۷۱)، ۱۸۷-۲۰۷.

DOR: 20.1001.1.26454955.1404.20.71.5.1

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

اجرای برنامه درسی یکی از کلیدی ترین مراحل و قلمرو برنامه درسی است (احمدی و محبی، ۱۴۰۱) و به عنوان یک فرآیند نظام مند که تکمیل موفقیت آمیز هر مرحله از برنامه درسی، از پایین ترین سطح تا بالاترین را پیش بینی می کند (کاراکوس^۱، ۲۰۲۱). در راستای اجرای برنامه درسی طیف وسیعی از افراد همچون معلم، دانش آموزان، والدین و غیره با همدیگر در ارتباط هستند و انواع مختلف ارتباطات آموزشی را شکل می دهند (کووسیمایی^۲ و همکاران، ۲۰۱۹).

ارتباط آموزشی شکل خاصی از ارتباط است که مختص فعالیت ها و تلاش های آموزشی است و برای یادگیری نظام مند و کمکی در نظر گرفته شده است (مانیا^۳، ۲۰۲۰) و از اساسی ترین تعاملات بین فردی در مدرسه محسوب می شود (بالاگووا و هالکووا^۴، ۲۰۱۸). ارتباط آموزشی نوعی ارتباط است که با هدف سفر پیام یا انتقال اطلاعات در عرصه یا رویدادهای آموزش و پرورش در یک فضا و در یک محیط آموزشی با هدف یادگیری است (زراف^۵ و همکاران، ۲۰۱۹).

ارتباط آموزشی در راستای اجرای برنامه درسی در انواعی همچون معلم-دانش آموز، معلم- والدین و غیره صورت می گیرد. ارتباط معلم-والدین یکی از مهم ترین انواع ارتباط آموزشی در جهت اجرای برنامه درسی است (راگرس و هیسون^۶، ۲۰۲۲). روابط بین والدین و معلمان نقش مهمی در حفظ ارتباط بین خانه و مدرسه و دانش آموزان دارد و برای ایجاد مشارکت والدین و مدرسه شرط اساسی و ضروری است (کلارک^۷ و همکاران، ۲۰۱۰)؛ که به عنوان یک مؤلفه، در مبانی نظری مشارکت والدین به کرات دیده شده است (بیلتون^۸ و همکاران، ۲۰۱۸)؛ و به صورت رسمی و هم غیررسمی صورت می گیرد (حلیمه و مارگارتا^۹، ۲۰۲۰). معلمان و والدین با روش های مختلفی همچون ملاقات حضوری در زنگ تفریح و پایان مدرسه، برگزاری جلسات انجمن های

1. Karakus
2. Kuusimäki
3. Manea
4. Balagova & Halakova
5. Zerraf
6. Rogers & Hyson
7. Clarke, B
8. Bilton, R
9. Halimah & Margaretha

کلاسی، پیام متنی، صوتی و تصویری در شبکه‌های اجتماعی، تماس تلفنی و... با همدیگر تعامل دارند.

پژوهش‌های متعددی در حوزه ارتباط معلم-والدین صورت گرفته است. پژوهش لاری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که خلق و خو معلم، رابطه والدین با معلم، فضا کلاسی و مدرسه، نقش جنسیت دو طرف و پایه تحصیلی دانش‌آموز بر برقراری این ارتباط مؤثر است. بانگ^۱ (۲۰۱۸) نتایج نشان داد که منفعل بودن، مطالبه‌گری غیرمنطقی و مراجعه مستقیم به مدیر برای اعتراض مانع همکاری والدین و معلم می‌شود. پژوهشی نشان می‌دهد که دیدگاه متناقض معلم و والدین به عنوان یک عامل مؤثر و چالش مطرح است (گو^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). پژوهش زیدن^۳ و همکاران (۲۰۲۰) محدودیت زمانی را دلیل اصلی عدم مشارکت و ارتباط والدین در فعالیت‌های مرتبط با مدرسه می‌داند؛ به‌طوری که کمبود زمان یا برنامه کاری غیرقابل انعطاف بزرگ‌ترین مانع ارتباط والدین با معلم است؛ امروزه اکثر والدین شاغل هستند. همچنین در این پژوهش نشان داد که بین سوابق تحصیلی والدین و استفاده از پیام‌رسانی فوری موبایل برای ارتباط والدین و معلمان رابطه معناداری وجود دارد. پژوهش فرانسیس^۴ و همکاران (۲۰۲۲) عدم پاسخگویی والدین را به عنوان یک مانع مطرح می‌کند. پژوهش یوشاوو^۵ (۲۰۲۰) نشان داد که سطح تحصیلات والدین تأثیری بر ادراک والدین از ارتباط معلم-والدین ندارد، اما سطح تحصیلات والدین با پذیرش رسانه‌های اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری دارد. از سوی دیگر والدین به دلایلی مانند کمبود وقت، تجارب منفی مدرسه، پایین بودن سطح تحصیلات و پایین بودن درآمد اقتصادی، به‌طور مؤثر در ارتباط با مدرسه نیستند (میلز و گال^۶، ۲۰۰۴). هریس و گودل^۷ (۲۰۰۸) پایین بودن سطح سواد والدین، ضعف مهارت‌های زبانی، نبود اعتمادبه‌نفس، کمبود وقت و غیره را از موانع مشارکت و ارتباط با مدرسه برشمرده‌اند. رابطه والدین با معلمان به عوامل متعددی بستگی دارد که می‌توان به بینش، سواد و فرهنگ خانوادگی والدین اشاره کرد. رابطه بین معلمان و والدین در مدارس ایران بسیار پایین است. رابطه و مشارکت معلمان در بیشتر اوقات با والدین طوری است که در صورت

1. Bang

2. Guo

3. Ziden

4. Francis

5. Yushawu

6. Mills & Gale

7. Harris & Goodall

بروز مشکلات رفتاری، آموزشی یا تربیتی، والدین به صورت فردی به مدارس مراجعه می کنند و سعی در اصلاح و بهبود شرایط دانش آموزان دارند (رومانی و همکاران، ۱۳۹۸). با بررسی پیشینه های پژوهش مشخص شد که در حوزه عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم در ایران پژوهش اندکی صورت گرفته است. همچنین با تأملی در مطالعاتی که در زمینه ارتباط در فرآیند یادگیری و آموزش صورت گرفته است می توان دریافت که بیشتر آن ها عمدتاً از چشم انداز معلمان (مولنگا و ماربان^۱، ۲۰۲۰ و کورکماز و تورامان^۲، ۲۰۲۰) یا دانش آموزان (ادنان و انوار^۳، ۲۰۲۰ و اوکتابرلینا و موسلمین^۴، ۲۰۲۰) بوده است و کمتر دیدگاه والدین مورد بررسی قرار گرفته است. به طور کلی ارتباط والدین با معلم یکی از ضروریات برای اجرای برنامه درسی است و می تواند اثرات و پیامدهای بسیار مثبتی را برای یادگیری دانش آموزان داشته باشد. با توجه به نقش ارتباط معلم و والدین در اجرای هرچه بهتر و کیفی تر برنامه درسی، به نظر می رسد توجه کمتری به ارتباط والدین-معلم شده است. از این رو پژوهش حاضر به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم با هدف اجرای برنامه درسی مقطع ابتدایی است.

روش شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر از روش کیفی از نوع پدیدارشناسی^۵ توصیفی استفاده شد. جمعیت مورد پژوهش را معلمان و والدین مقطع ابتدایی شهر بیرجند تشکیل می داد. نمونه پژوهش به حجم ۱۵ نفر معلم و ۱۰ نفر والدین، با استفاده از نمونه گیری هدفمند انتخاب شد. به طوری که والدینی که بیشترین ارتباط را با معلم در طول سال تحصیلی داشته اند و تجربه زیادی در این خصوص داشتند و معلمان که در طول سال تحصیلی انجمن های کلاسی بیشتری برگزار کردند تا زمینه ارتباط گیری بیشتر با والدین را فراهم کرده باشند، انتخاب شده اند. حجم نمونه تا اشباع داده ها ادامه داشت. روش جمع آوری داده های مطالعه مبنی بر مصاحبه های نیمه ساختاریافته بود. انجام مصاحبه از مشارکت کنندگان تا زمان اشباع داده ها و کفایت نمونه گیری ادامه پیدا کرد. مدت زمان مصاحبه

1. Mulenga, E. M., & Marbán, J. M
2. Korkmaz, G., & Toraman, Ç
3. Adnan, M., & Anwar, K
4. Octaberlina, L. R., & Muslimin, A. I
5. Phenomenology

بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه متغیر بود. در ابتدای هر جلسه مصاحبه از مشارکت کنندگان برای ضبط نمودن مصاحبه اجازه گرفته شد و با موافقت همه شرکت کنندگان مصاحبه‌ها ضبط گردید تا تحلیل داده‌ها با دقت بیشتری انجام شود و بعد از هر مصاحبه به شکل کلمه به کلمه پیاده‌سازی شدند. در مصاحبه سؤالاتی از قبیل ۱- چه تجربه‌ای در ارتباط با معلم/والدین دارید؟ ۲- چه عواملی بر ارتباط شما با معلم/والدین تأثیرگذار بوده است؟ و غیره پرسیده شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از راهبرد هفت مرحله‌ای کلایزی^۱ (۲۰۰۲) استفاده شد. در این روش از رهنمودهای کلی داده‌ها استفاده شده است و شامل تعیین اظهارات مهم، ایجاد معنی، خوشه‌بندی‌های آن‌ها در مضمون‌ها و ارائه توصیفی جامع از پدیده مورد مطالعه می‌شود (کرسول، ۱۳۹۶). در این راهبرد، در مرحله اول یادداشت‌برداری از داده‌ها صورت پذیرفت. در مرحله دوم اظهارات و اصلاحات مرتبط با بحث بیرون کشیده شد. در مرحله سوم، از هریک از اظهارات یک مفهوم تدوین شده که بیانگر تفکر اساسی فرد بود، استخراج شد. مرحله چهارم، پس از بررسی چندباره خوشه‌های معنایی شکل گرفته و ارتباط آن با مقوله‌های کلی صورت گرفت. مرحله پنجم، نتایج برای توصیف جامع از پدیده تحت مطالعه به هم پیوند داده و دسته‌های کلی‌تری به وجود آمدند. مرحله ششم تقلیل‌سازی از یافته‌ها صورت پذیرفت؛ به‌طوری که توصیفات زائد، غیرقابل کاربرد و اغراق‌شده از ساختار کلی داده‌ها حذف گردید و در مرحله هفتم باهدف تأیید یافته‌های پژوهش، با استفاده از روش بازبینی اعضا انجام گرفت.

جهت ارزیابی نتایج پژوهش کیفی حاضر، از چهار شاخص اعتبار^۲، اعتماد^۳، تاییدپذیری^۴ و انتقال پذیری^۵، معیارهای گوبا و لینکلن^۶ (۱۹۹۴) استفاده شد. به‌منظور افزایش اعتبار، از راهبردهایی مانند اختصاص زمان کافی برای جمع‌آوری و تفسیر داده‌ها و همچنین جمع‌آوری داده‌ها از منابع مختلف (معلمان و والدین)، بررسی به‌وسیله اعضا در راستای تفسیر و تحلیل داده‌ها و همچنین عرضه نتایج تحقیق به شرکت‌کننده‌ها و گرفتن تأیید از آن‌ها در طول مصاحبه استفاده شد. برای تضمین اعتماد، از توصیف انبوه و غنی اطلاعات در طول مراحل پژوهش و نمونه‌گیری

1. Colaizzi

2. Credibility

3. Dependability

4. Confirmability

5. Transferability

6. Guba & Lincoln

هدفمند استفاده شد. برای افزایش تاییدپذیری، جمع‌آوری یادداشت‌ها مربوط به مصاحبه و یا مطالب دست‌نویس مصاحبه‌کننده در طول فرآیند جمع‌آوری داده‌ها صورت گرفت. باهدف اطمینان‌پذیری، تمام اطلاعات در طول فرآیند مطالعه با دقت، ثبت و ضبط و جزئیات مصاحبه‌ها نیز یادداشت شد.

جدول ۱. مشخصات معلمان مشارکت‌کنندگان در پژوهش

شماره مصاحبه‌شونده	سابقه تدریس	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سن	جنسیت
۱	۱۷	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۳۵	مؤنث
۲	۱۲	کارشناسی ارشد	مدیریت آموزشی	۳۱	مذکر
۳	۹	کارشناسی ارشد	برنامه‌ریزی درسی	۲۸	مذکر
۴	۱۶	کارشناسی ارشد	برنامه‌ریزی درسی		مؤنث
۵	۱۲	کارشناسی ارشد	آموزش ابتدایی	۲۹	مذکر
۶	۱۱	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۳۰	مذکر
۷	۱۰	دانشجوی دکتری	مدیریت آموزشی	۲۹	مؤنث
۸	۱۰	کارشناسی ارشد	فیزیولوژی ورزشی	۲۸	مؤنث
۹	۲۰	کارشناسی	هنرهای تجسمی	۴۰	مذکر
۱۰	۹	کارشناسی	علوم تربیتی	۳۵	مؤنث
۱۱	۶	کارشناسی	روانشناسی	۳۴	مؤنث
۱۲	۱۰	کارشناسی	علوم تربیتی	۳۶	مؤنث
۱۳	۳	کارشناسی	علوم تربیتی	۲۶	مؤنث
۱۴	۳	کارشناسی	ریاضی	۲۹	مؤنث
۱۵	۱۹	دانشجوی دکتری	تحقیقات آموزشی	۳۳	مذکر

جدول ۲. مشخصات والدین مشارکت‌کنندگان در پژوهش

شماره مصاحبه‌شونده	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سن	جنسیت
۱	کارشناسی ارشد	زبان و ادبیات فارسی	۴۷	مذکر
۲	کارشناسی	حسابداری	۴۰	مؤنث

شماره مصاحبه‌شونده	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سن	جنسیت
۳	کارشناسی	روانشناسی	۴۱	مؤنث
۴	کارشناسی	مددکاری اجتماعی	۴۰	مذکر
۵	کارشناسی ارشد	زبان و ادبیات فارسی	۳۵	مؤنث
۶	دیپلم	طراحی دوخت	۴۰	مؤنث
۷	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۴۲	مؤنث
۸	کارشناسی	علوم تربیتی	۳۷	مؤنث
۹	کارشناسی ارشد	ادبیات عرب	۴۰	مؤنث
۱۰	کارشناسی ارشد	روانشناسی تربیتی	۳۹	مذکر

یافته‌های پژوهش

در تحقیق حاضر مضامین اصلی و فرعی متناسب با داده‌ها بعد از تحلیل و کدگذاری در شکل و جدول ذیل ارائه شده است.

جدول ۳. عوامل مؤثر در ارتباط والدین-معلم باهدف اجرای برنامه درسی مقطع ابتدایی

مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان
شرایط زمانی و مکانی	توجه به زمان	ارتباط‌گیری در زمان نامناسب شروع و پایان مدرسه، ارتباط‌گیری در زمان نامناسب زنگ تفریح، ارتباط مناسب در زمان انجمن‌های کلاسی	ما نیاز داریم با معلم در مکانی با آرامش با معلم ارتباط بگیریم (والدین ۱۰)، برخی اولیا در زمان زنگ تفریح میان به مدرسه اخه این زمان استراحت ماست (معلم ۳). برخی اوقات والدین در شروع مدرسه جلوی من رو می‌گیرند و با من صحبت می‌کنند و برخی اوقات والدین در پایان مدرسه من رو می‌بینند (معلم ۹)

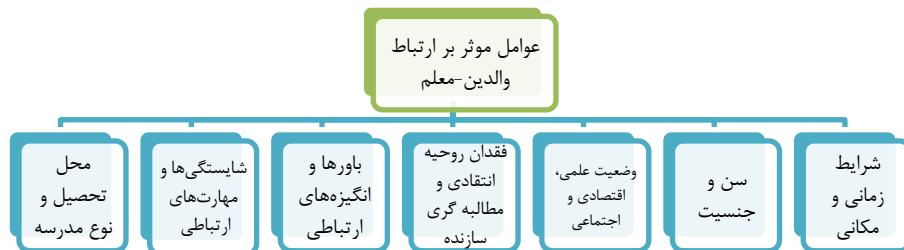
مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت کنندگان
سن و جنسیت	توجه به محیط	شرایط محیطی مطلوب، مکان برقراری ارتباط، دفتر مدرسه، مکان با آرامش	ما نیاز داریم با معلم در مکانی با آرامش با معلم ارتباط بگیرم (والدین ۱۰)، یکی از مسائل مهمی که در ارتباط با والدین دانش آموزان توجه می کنم مکانی است که همدیگر را می بینیم (معلم ۱).
	سن	علاقه مند بودن معلم جوان به برقراری ارتباط با والدین، تطابق سن و سال معلم و والدین، بالابودن فاصله سنی معلم و والدین.	یکی اینکه سن و سال والدین خیلی مهم بوده و نزدیک معلم باشه بهتره (معلم ۶)
	جنسیت	همخوانی جنسیت معلم و والدین	من با معلم خانم بهتر می تونم ارتباط بگیرم (والدین ۴)، با والدینی که هم جنس خودم هستند بهتر می تونم صحبت کنم (معلم ۱۰)
وضعیت علمی، اقتصادی و اجتماعی	اشتغال والدین	عدم ارتباط والدین شاغل با معلم به صورت حضوری، ارتباط بیشتر والدین خانه دار	اولاً فکر می کنم زمان یا تایم فراغت خود والدین هم تأثیرگذار است مثلاً اگر والدین خیلی مشغله کاری نداشته باشند خوب در خیلی از جلساتی که معلم برگزار می کنه شرکت می کنند (معلم ۱۵)
	وضعیت اقتصادی و اجتماعی	ارتباط گیری بیشتر والدین باسواد و تحصیل کرده، ارتباط کم والدین کم سواد، درگیر بودن اولیا به کشاورزی و فعالیت های اقتصادی، فراموش کردن امورات تحصیلی فرزند به دلیل مشغله، عدم پاسخگویی به تماس تلفنی	من فکر میکنم توی مدارس مثل مدرسه خود ما که هیئت امناییه اولیاشون حالا از لحاظ سواد از لحاظ مالی در وضعیت بهتری هستند، بهتر ارتباط می گیرند (معلم ۱)، حالا هر چقدر که سواد تحصیلاتی میره بالاتر این چالش ها بیشتر می شه نمی دونم چرا قبولش نمی کنن یا میگن چون خودمون این کاره ایم ندیدم یا نمی دونم این چیزی که شما میگین فقط

مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت کنندگان
		و پیام‌ها از طرف اولیا، ارتباط بهتر معلم با تحصیلات	داره تو کلاس شما اتفاق میافتد (معلم ۵)، من برای جلسات خیلی با اولیا تماس می‌گیرم ولی گوشی رو بر نمی‌دارن (معلم ۱)
فقدان روحیه مطالبه‌گری و انتقادی سازنده	قضاوت و دخالت‌ها	برچسب نادرست به عملکرد معلم، دخالت در فعالیت‌های معلم، قضاوت در مورد تدریس معلم، جبهه‌گیری منفی والدین، جبهه‌گیری والدین، کوبیدن شخصیت معلم،	بعضی وقتا اون قدر ارتباط شدید میشه که داخل فعالیت‌های معلم دخالت می‌کنه تا به جای خوبه که من از اشتباه خودم متوجه بشم که اینجا اشتباه انجام دادم (معلم ۳).
	توقعات و انتظارات	انتظارات نادرست اولیا، پرتوقع بودن اولیا، مطالبه‌گری والدین از روی عدم آگاهی و عدم تناسب با ویژگی‌های دانش‌آموز	گاهی اوقات شاغل بودن والدین و بعضاً توقعات بی‌جایی که والدین داشتن (معلم ۱۵)، بله اولیا پر توقع خیلی داشتیم که فکر می‌کرده کلاس کلاس خصوصیه باید فقط از بچه اون پرسیده بشه فقط هر واکنشی هم بچه انجام بده ما چیزی نگیم چه خلاف قوانینه چه موافق قوانینه بعد نمره رو انتظار داشته (معلم ۴)
باورها و انگیزه‌ها ارتباطی	چشم‌انداز و هدف‌گذاری برای فرزند	اهداف والدین برای فرزند، آینده فرزند، توجه به فرزند اول، توجه کمتر به فرزند آخر، عدم توجه به بچه، توجه به تک فرزند، درخواست اولیا برای سکوت معلم در برابر اشتباهات فرزند	نه نوع اهدافی که برای دانش‌آموز مشخص کردند من اولیا می‌گم که توقع من اینکه دانش‌آموز من بره تحصیل کرده بشه، بر پزشک متخصص بشه دانش‌آموزی مهندس بشه. ولی به اولیا دیدم می‌گه نه من بچم تا دیپلم درس بخونه بیاد کنار خودم تو مغازه شاگرد من باشه (معلم ۶)،

مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت کنندگان
مضامین اصلی	باورها و انگیزش والدین	آگاهی بودن والدین از انتظارات و توقعات معلم، نگرش والدین و سطح درک آنها، عدم پذیرش مشکلات دانش آموزان توسط اولیا، پایین بودن سطح فرهنگی برخی از اولیا، چگونگی ارتباط گیری صحیح با معلم	برخی از اولیا مشکلات بچه هاشونو قبول و نمی پذیرن و این باعث میشه من نتونم زود به زود ارتباط بگیرم (معلم ۶)، من خیلی دوست دارم برم مدرسه ولی نمی دونم چطوری با معلمه مدرسه صحبت کنم (والدین ۱۰)
	باورها و انگیزش معلم	انداختن تقصیر به گردن فرزند از سوی معلم، نگاه بالا به پایین معلم به والدین، قبول کردن ضعف از سوی معلم در مدارس غیردولتی، نگاه معلم به اهمیت ارتباط، ارائه گزارش سطحی معلم به والدین از وضعیت دانش آموزان، عدم علاقه مندی معلم به برقراری ارتباط،	طرفی دیگر برخی از معلمان نگاه از بالا به پایین به والدین و دانش آموزان دارند که همین مسئله باعث عدم ارتباط با آنها می شود (والدین ۴)، خب رویکرد خود معلم هم تأثیرگذار است این که ارتباط و قراره بین معلم و والدین چقدر برای معلم مهم باشد (معلم ۱۵)، برخی از معلمان مدارس غیردولتی اصلا نمی تونن صحبت ماها رو بشنوند و ضعفشونو قبول کنن (والدین ۹).
	بی توجهی و غفلت به حوزه ارتباطی	عدم شرکت والدین در جلسات، عدم برقراری ارتباط معنادار و هدفدار، عدم تمایل معلم به برقراری ارتباط، عدم تمایل والدین به برقراری ارتباط، میزان درک والدین، عدم انگیزه اولیا به برقراری ارتباط	خیلی والدین داریم اصلا توی جلسات انجمن کلاسی حضور پیدا نمی کنند (معلم ۱۳)، من تجربه کردم که برخی از پدر و مادرها انگیزه به ارتباط با مدرسه و معلم ندارند (معلم ۱۱)

مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت کنندگان
شهری و روستایی	شهری و روستایی	ارتباط زیاد و با توقع زیاد والدین شهری، عدم شکل گیری ارتباط در مناطق حاشیه نشین و روستایی	در مناطق شهری والدین بیشتر به مدرسه مراجعه و با معلم صحبت می کنند ولی در مدارس روستایی و حاشیه نشین زیاد براشون مهم نیست یا وقت ندارن (معلم ۱۴)
محل تحصیل و نوع مدرسه	دولتی و غیردولتی	والدین پرتوقع مدارس غیرانتفاعی، افراط در ارتباط در مدارس غیرانتفاعی، عدم تمایل به برگزاری انجمن کلاسی در مدارس دولتی	احساس می کنم به دلیل سطح فرهنگی دانش آموزان مدارس غیردولتی شاید معلمان هم راحت تر با والدین ارتباط می گیرند (والدین ۴)، توی مدارس دولتی کمتر انجمن کلاسی برگزار می کردم (معلم ۵)
چندپایه و تک پایه	چندپایه و تک پایه	مدارس چندپایه و داشتن ارتباط مناسب و بالا،	من زمانی که کلاس چندپایه در روستا داشتم بیشتر با والدین ارتباط می گرفتم چون اونا کمک کار خودم می دیدم (معلم ۸)
شایستگی ها و مهارت های ارتباطی	مهارت های اجتماعی	کم بودن روحیه کمک گرفتن معلم، گوش دادن به صحبت اولیا، جوابگویی معلم هر زمان شبانه روز، میزان روابط عمومی، انعطاف پذیری، انتقادپذیری، رابطه اجتماعی معلم، قانع نشدن معلم، عدم انتقادپذیری معلمان	من یک اخلاقی دارم که هر زمان از شبانه روز والدین به من تماس بگیرند من در خدمتشون هستم (معلم ۱۵)،
مهارت های رفتاری	مهارت های رفتاری	میزان حوصله معلم، صداقت معلم، اضطراب برقراری ارتباط از طرف	همچنین اخلاق معلم نیز و روابط اجتماعی او بسیار در نوع ارتباط گیری ما موثر است. اگر برخورد معلم بهتر باشد من هم ارتباط

مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای باز	نمونه بیانات مشارکت کنندگان
		معلم، اشتیاق هر دو طرف در برقراری ارتباط، اخلاق معلم، نحوه برخورد معلم با والدین،	بهتری با او می گیرم (والدین ۴)
مهارت های تخصصی		عدم قبول ضعف از طرف معلم، توانایی معلم، توانایی تخصصی معلم	اما به هر حال برخی از معلمان انتقاد پذیر نبوده و ضعفشان را قبول نمی کنند و باعث عدم شکل گیری ارتباط شده اند و یا به نوعی تقصیر را به گردن فرزند من انداختند (والدین ۴)، برقراری ارتباط با خود معلم می گیرند و به سطح سواد معلم توانایی کلام معلم به توانایی تخصصی خود معلم ارتباط دارد یعنی همه این ها تأثیرگذار است (معلم ۱۵)،
مهارت های گفتاری و خلقی		صحبت کردن محترمانه دو طرف، معلم با اسم کوچک صدا زدن از سمت والدین، بی ادبی و پرخاشگری اولیا، لحن و زبان معلم، صحبت کردن با بهترین لحن با اولیا، خطاب کردن و اشتباه حرف زدن با والدین، کلام معلم، بی ادبی و پرخاشگری معلم	یکی به نظرم احترام در صحبت کردن از هر دو طرف یعنی اینکه محترمانه هردو طرف باهم دیگه صحبت کنن یعنی اینکه ادامه داشته باشه اصلا نتیجه بده خیلی تأثیرگذاره چون وقتی یه نفر با بی ادبی با پرخاش چه من معلم برای اولیا رغبتی به برقراری ارتباط ندارن (معلم ۴)

- شرایط زمانی و مکانی برقراری ارتباط

یکی از عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم زمان و مکان برقراری ارتباط است؛ که این مضمون اصلی دارای دو زیر مضمون فرعی زمان و مکان برقراری ارتباط است. برخی از اولیا در زمان‌ها نامناسب همچون زنگ تفریح زمان استراحت معلم و زمان شروع و پایان مدرسه که از نگاه زمانی نامناسب است و معلمان نمی‌توانند از روی آرامش و تفکر والدین را راهنمایی نمایند. یکی دیگر از عامل‌ها مکان و محیط برقراری ارتباط است که می‌بایست در مکانی مناسب به‌غیر از دفتر مدرسه و غیره والدین و معلمان با همدیگر تعامل برقرار نمایند.

- سن و جنسیت

سن و جنسیت معلمان و والدین بر ارتباط مؤثر است. این مضمون به دو عامل مؤثر سن و سال والدین و معلم و جنسیت این‌رو طیف ارتباطی توجه دارد. هرچقدر اختلاف سنی والدین و معلمان کمتر باشد، ارتباط برای هر دو طرف ارتباط راحت‌تر است. تطابق جنسیتی هر دو منجر به برقراری ارتباط راحت‌تر می‌شود.

- وضعیت علمی، اقتصادی و اجتماعی

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم وضعیت علمی، اقتصادی و اجتماعی است؛ که دو مسئله سطح تحصیلات و سطح علمی والدین و معلم و همچنین وضعیت اشتغال و مسائل اجتماعی والدین را مورد بررسی قرار می‌دهد. تجارب نشان می‌دهد که والدین دارای تحصیلات دو رویکرد دارند عده‌ای از آن‌ها که دارای ینش بالاتری هستند ارتباط درستی با معلمان برقرار می‌کنند و عده‌ای مسئله تحصیلات آن‌ها منجر به قبول نداشتن معلم و عدم ارتباط شده است و

معلمان با تحصیلات بهتر با والدین ارتباط برقرار می کنند. اشتغال والدین و عدم فرصت کافی آن‌ها منجر به کاهش یا قطع ارتباط آن‌ها شده است.

- فقدان روحیه مطالبه‌گری و انتقادی سازنده

روحیه انتقادی و مطالبه‌گری نادرست والدین در برقراری ارتباط تأثیرگذار است. برخی از والدین داشتن انتظارات نا به جا و غیرمنطقی از معلم منجر به قطع ارتباط خود با معلم می شوند. دخالت‌های نادرست والدین در کار معلم منجر به ایجاد شکاف ارتباطی بین معلم و والدین می گردد.

- باورها و انگیزه‌های ارتباطی

باورها و انگیزه‌های ارتباطی والدین و معلمان به عنوان یکی از عوامل مؤثر در برقراری ارتباط مطرح است. اهداف و چشم اندازی که والدین برای فرزندان خود در ذهنشان ترسیم کردند میزان ارتباط والدین و معلم را تنظیم می کند. طرز تفکر اولیا و معلمان در برقراری ارتباط بینشان تأثیرگذار است؛ به طوری که برخی از اولیا و یا معلمان ارتباط را مسئله بی فایده می دانند و باز از سویی برای برخی از والدین و معلمان آن قدر با اهمیت است که محور تمامی کارهای آن‌ها برقراری ارتباط است.

- محل تحصیل و نوع مدرسه

محل تحصیل و نوع مدرسه به عنوان یکی از عوامل مؤثر در برقراری ارتباط والدین-معلم مطرح شده است. این مضمون دارای سه زیر مضمون فرعی مدارس شهری و روستایی، تحصیلی در دولتی و غیردولتی و مدارس و کلاس چندپایه و تک پایه است. ارتباط در معلمان و والدین در مدارس غیردولتی نسبت به مدارس دولتی بیشتر است چرا که والدین دغدغه بیشتر نسبت به آموزش بچه‌ها دارند و همچنین معلمان مدارس غیردولتی به دلیل حساسیتی که در کار دارند بیشتر با اولیا ارتباط می گیرند. اولیا که فرزندان‌شان در شهر تحصیل می کنند با معلمان بیشتر ارتباط دارند.

- شایستگی‌ها و مهارت‌های ارتباطی

یکی از عوامل مؤثر بر ارتباط والدین-معلم شایستگی‌ها و مهارت‌های ارتباطی دو طرف ارتباط است. این مضمون دارای زیر مضمون‌های فرعی مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های رفتاری،

مهارت‌های تخصصی و مهارت‌های گفتاری و خلقی است. داشتن برخی از شایستگی‌ها و مهارت‌ها در برقراری ارتباط می‌تواند منجر به ایجاد ارتباط مطلوب شود. رعایت احترام توسط دو طرف و داشتن سواد ارتباطی می‌تواند منجر به تعامل مطلوب گردد. همچنین می‌بایست والدین و معلمان با اخلاق نیکو و باحوصله تمام به برقراری ارتباط پردازند.

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ارتباط معلم و والدین در اجرای برنامه درسی از اهمیت ویژه و اساسی برخوردار است و عوامل متعددی بر این تعامل تأثیرگذار است لذا شناسایی این عوامل محور این پژوهش قرار گرفته است. طبق یافته‌های پژوهش یکی از عوامل مؤثر بر ارتباط والدین - معلم شرایط زمانی و مکانی است. در تبیین یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که زمان و محیط برقراری ارتباط برای دو طرف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یافته‌های پژوهش زیدن^۱ و همکاران (۲۰۲۰) که نشان داد محدودیت زمانی دلیل اصلی ارتباط والدین در فعالیتهای مرتبط با مدرسه و معلم است، تأیید کننده یافته‌های پژوهش حاضر است. با توجه به اینکه اکثر والدین به‌خصوص مادران شاغل هستند و از سویی دغدغه مسائل آموزشی و تربیتی فرزندان خود هستند و در ارتباط گرفتن با معلم به دنبال کاهش و حذف این دغدغه‌ها هستند لذا به دنبال زمان مناسب برقراری این ارتباط هستند. از طرفی مکان برقراری ارتباط مهم است و محیط‌هایی را در نظر می‌گیرند که محیط‌هایی امن باشد تا بتواند با معلم فرزندان به راحتی صحبت کنند و از سویی معلم هم به این مؤلفه توجه زیادی دارد چرا که می‌بایست معلم مؤلفه رازداری در ارتباط را رعایت نماید.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سن و جنسیت از عوامل مؤثر در برقراری ارتباط والدین - معلم است. یافته‌های پژوهش لاری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که جنسیت دو طرف بر برقراری این ارتباط مؤثر است. تأیید کننده یافته این پژوهش است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان داشت که اگر سن والدین و معلمان نزدیک به هم دیگر باشد راحت‌تر می‌توانند با همدیگر ارتباط برقرار نمایند و پیام‌های همدیگر را بهتر درک کنند و همچنین زمانی که جنسیت معلم و والدین مشابه باشد، هر دو طرف ارتباط راحت‌تر خواهند بود و در ارتباط خود سریع‌تر به اهداف می‌رسند.

1. Ziden, Rahman & Ching

همچنین معلمان و والدین که جوان هستند با توجه به شرایط سنی علاقه بیشتری به برقراری ارتباط دارند و از توان خود در این راستا استفاده می کنند.

وضعیت علمی، اقتصادی و اجتماعی والدین و معلم یکی از عوامل مهم در برقراری ارتباط است. یافته پژوهش گراهام کلی^۱ (۲۰۰۵) نشان داد که ساعات کار والدین بر ارتباط والدین-معلم تأثیر می گذارد و والدین با برنامه کاری فشرده، ارتباط کمتری با مدارس دارند. یافته های پژوهش زیدن^۲ و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد محدودیت زمانی دلیل اصلی ارتباط والدین در فعالیت های مرتبط با مدرسه و معلم است و همچنین این پژوهش نشان داد که بین سوابق تحصیلی والدین و استفاده از پیام رسانی فوری موبایل برای ارتباط والدین و معلمان رابطه معناداری وجود دارد. تأییدکننده یافته های این پژوهش است. از سویی پژوهش یوشاوو^۳ (۲۰۲۰) نشان داد که سطح تحصیلات والدین تأثیری بر ادراک والدین از ارتباط والدین-معلم ندارد، یافته های پژوهش حاضر را تأیید نمی کند. در تبیین یافته ها این طور بیان داشت که در زندگی های امروزی با توجه به اینکه پدر و مادر در والدین ها مشغول به کار هستند و بیشتر زمان روزانه خود را در محل کار سپری می کنند و از سویی زمان شروع و پایان مدرسه با زمان کاری آن ها یکی است فرصت کمتری برای برقراری ارتباط دارند. یکی دیگر از عوامل تحصیلات دو طرف است. تجربه نشان می دهد که در اکثر مواقع والدین و معلمان دارای تحصیلات بالا در ارتباط گیری موفق تر هستند؛ اما در برخی اوقات عکس این موضوع تجربه شده است که والدین دارای سطح تحصیلات بالا به دلیل قبول نداشتن معلم و اتکا به توانمندی خود با معلمان ارتباط برقرار نمی کنند و از سویی والدین دارای سواد پایین معمولاً با معلمان ارتباط برقراری نمی کنند.

یکی دیگر از عوامل مؤثر فقدان روحیه انتقادی و مطالبه گری سازنده در والدین و معلم است. یافته های بانگ^۴ (۲۰۱۸) نشان داد که منفعل بودن، مطالبه گری غیرمنطقی و مراجعه مستقیم به مدیر برای اعتراض مانع همکاری والدین و معلم می شود و پژوهش فرانسیس^۵ و همکاران (۲۰۲۲) نشان داد که در ارتباط والدین- معلم، ناتوانی معلم در برآورده کردن انتظارات والدین، خستگی

1. Graham-Clay
2. Ziden
3. Yushawu, A.
4. Bang
5. Francis, G. L

والدین و درماندگی معلم مشاهده شده است؛ در تبیین این یافته این طور می توان بیان داشت که برخی اوقات مطالبه گری والدین به سمت انتقال توقعات می رود اگر این توقعات منطقی و مناسب باشد و از سویی معلم هم روحیه نقدپذیری را داشته باشد، باعث برقراری ارتباط مناسب و برای بهبود گام هایی برداشته خواهد شد. از سوی دیگر اگر این روحیه نقد و پذیرش در معلم نباشد و والدین در راستای مسائل آموزشی و تربیتی معلم دخالت هایی را داشته باشد، به صورت قطع بر ارتباط والدین-معلم مؤثر و این ارتباط را تحت الشعاع قرار خواهد داد.

باورها و انگیزه والدین و معلم در برقراری ارتباط والدین-معلم تأثیرگذار است. یافته های پژوهش گو^۱ و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که والدین و معلمان دیدگاه های متناقضی در مورد اهداف آموزشی و نظم و انضباط دانش آموزان دارند. این امر والدین را تشویق می کند تا اهداف متفاوتی از آموزش و روش های متفاوتی برای آموزش فرزندان داشته باشند و همچنین علاوه بر این، والدین جوان، نسبت به نسل های قبلی، نگرش آزادتری نسبت به آموزش فرزندان خود دارند و برخلاف والدین نسل های بزرگ تر که عمدتاً بر موفقیت های تحصیلی فرزندان خود تمرکز می کردند، آن ها به دستاوردهای تحصیلی و همچنین رشد شخصی فرزندان خود توجه می کنند. در تبیین یافته ها این طور بیان داشت که والدین با توجه به باورها و توانمندی خود، برای فرزندان اهداف و چشم اندازی را برنامه ریزی کرده اند و این باورها و مسائل انگیزشی بر برقراری ارتباط بین آن ها و معلم مؤثر است. از سویی معلمان هم بینش های مختلفی نسبت به ضرورت و اهداف ارتباط دارند؛ لذا با توجه به نگاه معلم به اهمیت و ضرورت برقراری ارتباط با والدین، ارتباط بین آن ها و والدین را شکل می دهد و نگاه معلم یک مسئله مهم و اساسی در برقراری ارتباط با والدین است.

محل تحصیلی و نوع مدرسه که فرزندان و معلمان در آن مشغول به تحصیل و کار هستند، بر سطح ارتباط تأثیرگذار است. در تبیین این یافته این طور می توان بیان داشت که والدین مدارس شهری نسبت به مدارس روستایی از بابت دغدغه های آموزشی و تربیتی که دارند و نوع نگاهی که بر ذهن آن ها حاکم است، بیشتر به دنبال برقراری ارتباط با معلم هستند تا بتوانند از ظرفیت معلم و راهنمایی های معلم در امر آموزش و تربیت فرزندان خود استفاده نماید و این مسئله در والدین و مدارس روستایی کمتر حس می شود. از سویی والدین و معلمان در مدارس غیردولتی بیشتر به

1. Guo

دنبال برقراری ارتباط نسبت به مدارس دولتی هستند و معلمان مدارس غیردولتی ضرورت برقراری ارتباط با والدین را بیشتر حس می‌کنند و این موضوع در اولویت کاری آن‌ها است؛ اما در مدارس دولتی معلمان تمایل کمتری در برقراری ارتباط با والدین دارند.

شایستگی‌ها و مهارت‌های ارتباطی والدین و معلم بر برقراری ارتباط آن‌ها مؤثر است. یافته‌های پژوهش موری^۱ و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که وضعیت روانی و عاطفی طرفین، فرستنده و گیرنده نقش مهمی در ارتباط مؤثر دارد. استرس و ضربه روانی یا عاطفی هر یک از طرفین باعث جلوگیری از اثربخشی ارتباط می‌شود. پژوهش لاری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد که خلق‌وخو معلم، رابطه والدین با معلم، فضا کلاسی و مدرسه، نقش جنسیت دو طرف و پایه تحصیلی دانش‌آموز بر برقراری این ارتباط مؤثر است. پژوهش فرانسیس^۲ و همکاران (۲۰۲۲) نشان داد که در ارتباط والدین-معلم، ناتوانی معلم در برآورده کردن انتظارات والدین، خستگی والدین و درماندگی معلم مشاهده شده است. تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در تبیین این یافته این‌طور می‌توان بیان کرد که مهارت‌های اجتماعی و گفتاری و رفتاری معلم و والدین در برقراری یک ارتباط سالم و یا ناسالم تأثیرگذار است اگر دو طرف ارتباط بتوانند با استفاده از مهارت‌های اجتماعی و رفتاری، صحبت‌ها و گفتار مناسبی را استفاده کنند، ارتباطی سالم و مناسب بین والدین و معلم شکل می‌گیرد. در غیر این صورت ارتباط ناسالمی بین طرفین شکل خواهد گرفت. خلق‌وخوی و داشتن اخلاق نیکو با داشتن روابط عمومی زیاد در برقراری یک ارتباط شرط ضروری است.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌گردد که در مدارس اتاقی خاص با تجهیزات لازم برای برقراری ارتباط با آرامش برای والدین و معلمان پیش‌بینی شود و همچنین مدرسه و معلمان زمانی اختصاصی در برنامه و یا خارج از برنامه کلاسی برای این ارتباط در طول سال تحصیلی پیش‌بینی نمایند و همچنین با توجه به اینکه برخی از اولیا شاغل هستند می‌بایست معلمان ابتدا از والدین زمان جلسات را نظرسنجی نمایند و جلسات انجمن کلاسی و غیره را به‌صورت ترکیبی حضوری و مجازی برگزار نمایند تا میزان حضور والدین در جلسات بیشتر شود. همان‌طور که مطرح شد سطح تحصیلات والدین بر میزان ارتباط‌گیری با معلم تأثیرگذار است، در راستای این

1. Murray, E

2. Francis, G. L., Raines, A. R., Reed, A. S., & Kinas Jerome, M

یافته پیشنهاد می‌شود که ابتدا معلمان با رصد دقیق، این والدین را شناسایی نمایند و با برگزاری جلسات آموزش خانواده اهمیت و ضرورت برقراری ارتباط را برای آن‌ها تبیین نمایند تا سواد ارتباطی اولیا ارتقا یابد. در راستای محدودیت‌های پژوهش می‌توان به مسئله عدم همکاری برخی از اولیا به دلیل نداشتن سواد کافی و یا به دلیل نداشتن زمان اشاره نمود.

فهرست منابع

- رومانی، سعید؛ حاجی حسین نژاد، غلامرضا؛ فاضلی، نعمت الله و حسینی خواه، علی (۱۳۹۸). بررسی فرهنگ روابط معلمان با همکاران، والدین و دانش آموزان: مدارس روستایی و چندپایه. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۸(۲۱)، ۱۶۷-۱۹۲. <https://www.sid.ir/paper/261736/fa>
- کرسول، جان (۱۴۰۰). پویش کیفی و طرح پژوهش انتخاب از میان پنج رویکرد روایت پژوهی، پدیدارشناسی، نظریه داده بنیاد، قوم‌نگاری. *مطالعه موردی*. ترجمه حسن دانایی‌فرد و حسین کاظمی. تهران: انتشارات صفار.
- لاری، نرجس؛ حجازی، الهه، اژه‌ای و جوکار (۱۳۹۸). ادراک معلمان از عوامل مؤثر بر ارتباط معلم- دانش‌آموز: تحلیل پدیدارشناسی. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۷(۱۸)، ۵۱-۸۰. https://noavarvedu.oerp.ir/article_92883.html
- Adnan, M., & Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Online Submission*, 2(1), 45-51. <https://eric.ed.gov/?id=ed606496>
- Ahmadi, H., & Mohabie, A. (2022). The Role of the Family in the Implementation of School Curriculum. *The Women and Families Cultural-Educational*, 17(59), 11-39. DOI: 20.1001.1.26454955.1401.17.59.5.6.
- Balogova, L., & Halakova, Z. (2018). Teacher-Students' Interaction in Comparison of Teacher's Self-perception and Students' Point of View. *European Journal of Educational Research*, 7(3), 465-472. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.7.3.465>
- Bang, Y. S. (2018). Parents' perspectives on how their behaviors impede parent-teacher collaboration. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 46(11), 1787-1799. <https://doi.org/10.2224/sbp.7270>
- Bilton, R., Jackson, A., & Hymer, B. (2018). Cooperation, conflict and control: Parent-teacher relationships in an English secondary school. *Educational Review*, 70(4), 510-526. <https://doi.org/10.1080/00131911.2017.1410107>
- Clarke, B. L., Sheridan, S. M., & Woods, K. E. (2010). *Elements of healthy family-school relationships. In Handbook of school-family partnerships* (pp. 61-79). Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203876046-4>
- Francis, G. L., Raines, A. R., Reed, A. S., & Kinas Jerome, M. (2022). Parent-teacher interactions during COVID-19: Experiences of US teachers of students with severe disabilities. *Education Sciences*, 12(7), 488. <https://doi.org/10.3390/educsci12070488>
- Graham-Clay, S. (2005). Communicating with parents: Strategies for teachers. *School Community Journal*, 15(1), 117-129. <https://eric.ed.gov/?id=EJ794819>
- Guo, Y., Wu, X., & Liu, X. (2019). Challenges and Opportunities in Parent-Teacher Relationships in Contemporary China. *Comparative and International Education*, 47(2). <https://doi.org/10.5206/cie-eci.v47i2.9331>
- Halimah, L., & Margaretha, S. Y. (2020, November). *Teacher-parent partnership on early childhood education curriculum development. In 2nd Early Childhood and Primary Childhood Education (ECPE 2020)* (pp. 212-222). Atlantis Press. <https://www.atlantispress.com/proceedings/ecpe-20/125946135>

- Harris, A., & Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. **Educational research**, 50(3), 277-289.
<https://doi.org/10.1080/00131880802309424>
- Karakus, G. (2021). Solutions for Barriers in Curriculum Implementation. **African Educational Research Journal**, 9(2), 591-599. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1301358>.
- Korkmaz, G., & Toraman, Ç. (2020). Are we ready for the post-COVID-19 educational practice? An investigation into what educators think as to online learning. **International Journal of Technology in Education and Science**, 4(4), 293-309.
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1271308>
- Kuusimäki, A. M., Uusitalo-Malmivaara, L., & Tirri, K. (2019). Parents' and teachers' views on digital communication in Finland. **Education Research International**, 2019(1), 8236786. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1155/2019/8236786>
- Manea, A. D. (2020). Educational Communication under the Influence of Digital Changes. **Educatia** 21, (18), 146-150. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=885773>
- Mills, C., & Gale, T. (2004). Parent participation in disadvantaged schools: Moving beyond attributions of blame. **Australian Journal of Education**, 48(3), 268-281.
<https://doi.org/10.1177/000494410404800305>
- Mulenga, E. M., & Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the gateway for digital learning in mathematics education?. **Contemporary Educational Technology**, 12(2), ep269.
<https://doi.org/10.30935/cedtech/7949>
- Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent-teacher communication and parent involvement from preschool to school. **Early child development and care**, 185(7), 1031-1052.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2014.975223>
- Octaberlina, L. R., & Muslimin, A. I. (2020). EFL students perspective towards online learning barriers and alternatives using Moodle/Google Classroom during COVID-19 pandemic. **International Journal of Higher Education**, 9(6), 1-9. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1277897>
- Rogers, L., & Hyson, D. (2022). Creating Brave & Productive Learning Environments for Young Adolescents: Parents' Perspectives of Teacher-Parent and Teacher-Student Relationships. **Middle Grades Review**, 8(1), 5. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1357743>
- Yushawu, A. (2020). Perspectives of teachers and parents on parent-teacher communication and social media communication. **Journal of Applied Technical and Educational Sciences**, 10(4), 5-36. URL: <https://jates.org/index.php/jatespath/article/view/184>
- Zerraf, S., Zain, S., Khyati, A., Tridane, M., & Belaaouad, S. (2019). A pedagogical approach to educational communication in the educational context. **International Journal of Advanced Education and Research**, 4(1), 1-14.
- Ziden, A. A., Rahman, M. A., & Ching, T. W. (2020). Exploring the use of mobile instant messaging for parent-teacher communication. <https://www.learntechlib.org/p/216444/>.

